

Bezoekadres
Stadhuis, Amstel 1
1011 PN AMSTERDAM

Postbus 202
1000 AE AMSTERDAM
www.amsterdam.nl

Gemeente Amsterdam

Wethouder Simone Kukenheim

Retouradres: B&W, Postbus 202, 1000 AE AMSTERDAM

Aan de leden van de raadscommissies Jeugd en Cultuur en
Sport

Datum 20 november 2015
Behandeld door Sofieke Dirksen
E-mail s.dirksen@amsterdam.nl

Onderwerp Afhandeling motie 742 'Kinderen in Beweging' van de raadsleden Flentge en Paternotte.

Geachte commissieleden,

Met deze brief informeer ik u, mede namens de wethouder Sport, over de uitvoering van de motie 'Kinderen in Beweging' van de raadsleden Flentge (SP) en Paternotte (D66). Met deze motie is gevraagd de mogelijkheden te onderzoeken om het aantal uren bewegingsonderwijs in het primair onderwijs uit te breiden van 2 naar 3 uur per week, gegeven door een bevoegde vakleerkracht.

In de motie wordt gesproken over 3 uur. Echter in de dagelijkse praktijk van het onderwijs(beleid) wordt uitgegaan van lesuren (van 45 minuten); dit zal daarom ook als uitgangspunt gebruikt worden bij de beantwoording van de motie. Dit betekent dat we spreken van een uitbreiding van 90 minuten (2 lesuren) naar 135 minuten (motie) en 180 minuten (sportraad).

Deze motie past bij het ambitieniveau dat het college heeft.. als gemeente gaan wij een stap verder dan de landelijk gemaakte afspraken, zoals die zijn vastgelegd in het Bestuursakkoord PO: wij streven naar minimaal twee lesuren bewegingsonderwijs voor alle groepen, óók de groepen 1 en 2. En dat die gegeven worden door een bevoegde vakleerkracht, voor de hoogste kwaliteit van bewegingsonderwijs en om de groepsleerkracht te ontlasten. Hiervoor heeft uw raad middelen beschikbaar gesteld via de Verordening op het Lokaal Onderwijsbeleid in de gemeente Amsterdam (VLOA). Daarnaast zijn kwalitatief en kwantitatief bewegingsonderwijs prominent opgenomen in de Amsterdamse Aanpak Gezond Gewicht, waarbij de vakleerkracht o.a. wordt ondersteund in het verbinden van schoolse met buitenschoolse sport- en beweegactiviteiten.

Motie 742, 'Kinderen in Beweging', vraagt om te bekijken of hier nog een schep bovenop kan met een uitbreiding naar een 3e lesuur bewegingsonderwijs. Vanuit het belang van een goede gezondheid, maar ook als bijdrage aan een goed leerklimaat en daarmee aan de leerprestaties van kinderen, onderschrijf ik het belang van veel beweging. Daarom

heb ik de mogelijkheden om het aantal uren bewegingsonderwijs uit te breiden goed onderzocht, en tevens naar alternatieven gekeken, bijvoorbeeld om meer te bewegen buiten schooltijd of zonder (extra) gymzalen. Met deze brief informeer ik u over de uitkomsten van die analyse.

Van 2 naar 3 lesuur gym per week

Om te kunnen beoordelen of het mogelijk is het aantal uren bewegingsonderwijs uit te breiden, is een aantal vragen onderzocht:

- Hoeveel bewegingsonderwijs wordt er nu gegeven op de Amsterdamse basisscholen? En welk deel daarvan door een bevoegde vakleerkracht?
- Hoe zit het met de capaciteit van gymzalen? Is die voldoende voor de ambitie 'alle groepen minimaal drie lesuren bewegingsonderwijs per week'? Wat zou het kosten om de capaciteit voldoende uit te breiden?
- Welke extra kosten zijn er voor vakleerkrachten (uitbreiden personeelsbestand) en onderwijshuisvesting? Zijn er voldoende vakleerkrachten in Amsterdam en omgeving om de ambitie waar te maken?
- Welke alternatieven zijn er mogelijk voor meer bewegingsonderwijs onder schooltijd dan wel buiten schooltijd om aan te bieden?

Waar relevant zijn de vragen ook beantwoord voor een uitbreiding naar een 4e lesuur bewegingsonderwijs per week (180 minuten), zoals is toegezegd in de reactie op het Sportraadadvies 'Meer en beter Bewegen'.

Huidige situatie

Uit de aanvragen in het kader van de VLOA betreffende de vakleerkracht bewegingsonderwijs blijkt dat op 5 scholen na alle basisscholen (regulier en speciaal basisonderwijs) een subsidie hebben aangevraagd voor een vakleerkracht bewegingsonderwijs. De leerlingen op deze scholen krijgen van groep 1 tot en met groep 8, minimaal 90 minuten per week, bewegingsonderwijs van een bevoegde vakleerkracht. De groepen 3 tot en met 8 moeten bewegingsonderwijs krijgen in een gymlokaal, de groepen 1 en 2 krijgen bewegingsonderwijs in een speelzaal.

Ongeveer 30% van de scholen heeft aangegeven de intentie te hebben meer dan 90 minuten bewegingsonderwijs te willen aanbieden, zowel tijdens de reguliere lesuren als door middel van naschools aanbod.

Capaciteit gym- en speelzalen

Op de basisscholen vindt het bewegingsonderwijs plaats in de speelzalen en de gymzalen. De groepen 1 en 2 spelen en krijgen bewegingsonderwijs in de speelzaal, de groepen 3 tot en met 8 krijgen bewegingsonderwijs in de gymzaal. Uit de verordening onderwijshuisvesting vloeit voort dat 1,5 klokuur (= 2 lesuren van 45 minuten) per week wordt verstrekt als vergoeding voor het bewegingsonderwijs. Bij onderstaande raming van de benodigde uitbreiding aan capaciteit en de bijbehorende kosten, is er vanuit gegaan dat de uitbreiding van het aantal uren bewegingsonderwijs volledig door het bijbouwen van extra gymzalen moet worden opgevangen.

Gymzalen

Hoewel er in individuele gevallen of specifieke buurten capaciteitsknelpunten optreden, bieden de 175 gymzalen op dit moment over het algemeen voldoende gymcapaciteit om de leerlingen in het basisonderwijs 2 lesuren (2 keer 45 minuten) bewegingsonderwijs per week aan te kunnen bieden. In de individuele gevallen, wanneer er bij een school een tekort is, kan er vaak gebruik gemaakt worden van het overschot van de gymcapaciteit van een naburige school (medegebruik). Daarnaast biedt inhuur of gebruik van een sporthal af en toe soelaas om individuele gymcapaciteitstekorten op schoolniveau op te heffen.

Bij uitbreiding van de lessen bewegingsonderwijs met een derde lesuur of een vierde lesuur aan de groepen 3 tot en met 8¹ moet rekening worden gehouden met uitbreiding van de gymcapaciteit. Voor een eventuele uitbreiding is allereerst gekeken naar de mogelijkheid om de leegstand in de eigen gymzaal op te vullen.

Uitbreiding met een derde lesuur

Uitbreiden met een derde lesuur geeft een capaciteitstekort bij 69 gymzalen. Vervolgens is gekeken of een overschot aan gymruimte van een naburige school kan worden benut voor scholen met een tekort aan gymcapaciteit (medegebruik). Hierbij is uitgegaan van een verwijsafstand van maximaal 1 kilometer. Na het benutten van het overschot aan gymruimte zijn er nog altijd circa 20 extra gymzalen nodig.

Uitbreiding met een vierde lesuur

Uitbreiding met een vierde lesuur geeft een capaciteitstekort van 107 gymzalen. Na het benutten van het overschot aan gymruimte zijn er nog circa 59 extra gymzalen nodig om alle leerlingen van de groepen 3 tot en met 8 voor 4 lesuren (=180 minuten per week) in een passende gymzaal bewegingsonderwijs te bieden.

De noodzakelijke uitbreidingen van gymlokalen met een derde of vierde lesuur leiden tot extra investeringen van respectievelijk 17 miljoen en 51 miljoen euro. Naast de kapitaallasten voor de uitbreiding van het aantal gymzalen moet ook rekening worden gehouden met extra kosten voor de exploitatie van de gymzalen, zoals meer klokurenvergoeding, kosten voor (groot) onderhoud, eerste inrichting en verzekeringen. De totale extra jaarlijkse exploitatiekosten, bij de uitbreiding van een derde en vierde lesuur, zijn becijferd op respectievelijk circa 1,6 miljoen en circa 4,8 miljoen euro.

Speelzalen

De kleuters hebben tijdens schooltijd diverse mogelijkheden om te bewegen. Zo zullen afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden van de school in het algemeen de speelplaats, het speellokaal, het sportveld, de aula en de gymzaal als speelcapaciteit dienen. De beweegmomenten voor de kleuters vinden zowel binnen als buiten plaats. Een minimumnorm voor het aantal beweegmomenten per week is vanuit de overheid niet vastgesteld. Het Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO) heeft

¹ Er vanuit gaande dat de groepen 1 en 2 gymmen in een speellokaal

een norm² voor het aantal bewegingmomenten voor kleuters gedefinieerd. De beschikbare 261 speellokale voor het basisonderwijs in de Gemeente bieden voor de huidige populatie aan kleuters voldoende capaciteit om, conform voornoemde norm, aan de behoefte aan binnenspeelruimte te kunnen voldoen.

Uitbreiding met een derde lesuur

Bij het uitbreiden naar een derde (verplichte) lesuur bewegingsonderwijs voor de groepen 1 en 2, is er onvoldoende binnenaccommodatie in de scholen aanwezig. In de ruimtetoeewijzing van 5,03 m² schoolaccommodatie per leerling is een opslag van maximaal 2 speellokale verwerkt. Bij uitbreiding van de beweegmomenten voor de kleuters met een derde lesuur moet worden gerekend op een evenredige uitbreiding van de speelzalen als er geen alternatieve mogelijkheden zijn als bijvoorbeeld aula's of gemeenschappelijke ruimtes.

Uitbreiding met een vierde lesuur

In navolging van bovenstaande geldt dat er bij een uitbreiding naar een vierde lesuur bewegingsonderwijs voor de groepen 1 en 2, ook uitbreiding van het aantal speelzalen nodig is, zeker in scholen waar geen alternatieve mogelijkheden zijn als bijvoorbeeld aula's of gemeenschappelijke ruimten.

De investeringen, die extra gemoeid zijn met de uitbreiding van extra speelruimte met een derde of vierde lesuur zijn respectievelijk 14 miljoen en 31 miljoen. De jaarlijkse exploitatiekosten voor uitbreiding van de speelcapaciteit met een derde of vierde lesuur zijn becijferd op respectievelijk circa 1,4 miljoen euro en circa 2,8 miljoen euro.

Accommoderen leerlinggroei

Bij bovenstaande berekeningen is uitgegaan van een uitbreiding ten opzichte van het huidige leerlingaantal. De leerlingprognose voor het primair onderwijs laat echter een groei zien van circa 4000 leerlingen in de komende vijf jaar. Deze groei staat gelijk aan circa 7 gymzalen en 4 speellokale. Ook op de langere termijn 2024/25 zet deze groei verder door. Deze verwachte leerlinggroei zorgt ervoor dat de druk op de bestaande capaciteit zal toenemen, ook bij gelijkblijvende lesuren gym per week. In het door de gemeenteraad op 30 september jl. vastgestelde Integraal Huisvestingsplan primair onderwijs 2016-2020 zijn twaalf verkenningen opgenomen gericht op uitbreiding dan wel herschikking van de gymcapaciteit. Als oplossingsrichting wordt gekeken naar mogelijkheden tot herschikking, gebruik van alternatieve sporthallen of -zalen en realisatie nieuwe gymzalen. Met voorrang worden voorstellen ontwikkeld voor de meest urgente capaciteitsknelpunten zoals in Amsterdam Zuid.

Ruimte voor gym- en speelzalen

De benodigde capaciteit en kosten geven nog geen inzicht in de (ruimtelijke) haalbaarheid van uitbreiding van de gymcapaciteit. Het vinden van geschikte locaties of panden voor scholen en gymaccommodaties wordt steeds moeilijker. In veel gebieden is het al een aanzienlijke opgave om voldoende onderwijs- en gymcapaciteit te realiseren voor het huidige aantal leerlingen en om de geprognoseerde groei op te kunnen vangen.

² De norm is 9 beweegmomenten per week

Kosten vakleerkrachten en onderwijshuisvesting

Uitgaande van de huidige onderwijsvoorziening, waarbij scholen €71 per leerling subsidie ontvangen als tegemoetkoming in de kosten voor een vakleerkracht, zal het totale bedrag bij een uitbreiding met een derde lesuur uitkomen op circa 7 miljoen en uitbreiding naar in totaal vier lesuren op circa 9,4 miljoen. Door de aanwezigheid van de Academie voor Lichamelijke Opvoeding (ALO) in Amsterdam is de verwachting dat er de komende jaren voldoende bevoegde vakleerkrachten aanwezig zullen zijn.

	Uitbreiding derde lesuur	Uitbreiding vierde lesuur
Kosten vakleerkracht ³	2,4 miljoen	4,7 miljoen
Investeringskosten gymzalen	17 miljoen	51 miljoen
Exploitatiekosten gymzalen (jaarlijks)	1,6 miljoen	4,8 miljoen
Investeringskosten speelzalen	14 miljoen	31 miljoen
Exploitatiekosten speelzalen (jaarlijks)	1,4 miljoen	2,8 miljoen

Alternatieven binnen en buiten schooltijd

Een gym- of speelzaal is niet de enige mogelijkheid om bewegingsonderwijs onder schooltijd aan te bieden. In toenemende mate wordt gebruik gemaakt van faciliteiten die mede door de gemeente zijn mogelijk gemaakt met als doel actief buiten spelen te bevorderen; ondersteund met fysieke aanpassingen van een plein, materialen en trainingen voor gebruikers van de pleinen die bewegingsactiviteiten begeleiden, bijvoorbeeld:

- Cruijff Courts
- Playgrounds
- Schoolplein 14⁴

Daarnaast maken scholen (hetzij nog op kleine schaal) gebruik van sportlocaties in de buurt zoals fitnesslocaties en dansstudio's; welke geschikt zijn voor beperkte vormen van bewegingsonderwijs.

³ Het gaat om de extra kosten bovenop de middelen die nu beschikbaar zijn voor een bevoegde vakleerkracht voor twee lesuren per week (middels de VLOA)

⁴ Schoolplein14 is een initiatief van de Johan Cruijff Foundation en heeft als doel alle leerlingen uit het primair onderwijs uit te dagen en te stimuleren om met elkaar te spelen en te sporten. Op dit moment zijn veel schoolpleinen van basisscholen saai en dagen niet uit om te bewegen. Met een paar kleine aanpassingen willen we schoolpleinen creëren waar leerlingen structureel meer worden uitgedaagd om tijdens en na schooltijd samen te spelen en te sporten. Op het schoolplein worden lijnen en kleurvakken aangebracht zoals een goal op de muur, een speelcirkel of een stukje atletiekbaan.
Wat willen we met Schoolplein14 bereiken? 1. Een actieve leefstijl bij kinderen, 2. Kinderen leren respect te hebben voor elkaar, 3. De verbinding tussen school en wijk versterken

Om kinderen meer te laten bewegen is uitbreiding van het bewegingsonderwijs met een 3^e en/of 4^e uur binnen de lessentabel niet de enige mogelijkheid. In het kader van het Sportplan 2013 -2016, waarin sportstimulering en sportparticipatie belangrijke doelen zijn en in het programma AAGG o.a. gericht op de versterking van kwalitatief en kwantitatief bewegingsonderwijs, worden tal van programma's en activiteiten aangeboden gericht op het stimuleren van beweging voor kinderen in, na en buiten de school.

Zo krijgen scholen voor (speciaal) basisonderwijs kennismakingsactiviteiten aangeboden op het gebied van sport en bewegen binnen het curriculum die altijd een vervolg krijgen in de vorm van een evenement of toernooien zoals de Olympische dagen. Deelname aan deze activiteiten kan leiden tot doorstroming naar verenigingen in de buurt en indien deze niet aanwezig zijn wordt een buurtsportvereniging- of activiteit opgezet.

Op alle scholen die meer overgewicht hebben dan het landelijk gemiddelde wordt naschools sport- en beweegaanbod georganiseerd. Voor kinderen voor wie de drempel nog te hoog is voor deelname, worden naschoolse "plus"activiteiten georganiseerd om kinderen op maat te begeleiden zodat zij voldoende vertrouwen hebben om deel te nemen aan een door hen gekozen reguliere (naschoolse) bewegingsactiviteit. Door de inzet van beweegmanagers worden vakleerkrachten in de school ondersteund om de verbinding te kunnen maken tussen schools en naschools bewegingsaanbod en om op kindniveau te differentiëren zodat kinderen ook naschools zich gestimuleerd worden meer te bewegen en te sporten.

Vanuit 'brede talentontwikkeling' wordt tenslotte op buitenschoolsniveau aangesloten bij de individuele vraag en behoeften van kinderen naar (o.a.) sport- en beweegaanbod. Om deelname aan buitenschoolse sport- en beweegactiviteiten ook voor minder draagkrachtige ouders van kinderen mogelijk te maken zet de gemeente in met verruiming van financiële regelingen zoals het Jeugdsportfonds.

Conclusie

Op basis van bovenstaande blijkt dat het uitbreiden van het aantal uur (zowel met een derde als vierde lesuur) bewegingsonderwijs vooral grote vraagstukken opleveren op het gebied van de gymzalen. Deze vraagstukken hebben een groot financieel component. In deze berekening is nog geen rekening gehouden met de te verwachten leerlinggroei. Het is al een hele opgave om deze groei op te vangen om voldoende onderwijs- en gymcapaciteit te regelen als er gekeken wordt naar geschikte locaties en panden en eventuele alternatieve ruimte.

Gezien bovenstaande calculatie is het de vraag of het realistisch is om op termijn voor alle scholen die dat zouden willen onderwijs en gymcapaciteit te realiseren voor een derde of vierde lesuur.

Het uiteindelijke doel om kinderen meer (en kwalitatief) te laten bewegen, hoeft niet zozeer binnen het curriculum opgevangen te worden; de gemeente zet in met naschools sport- en beweegaanbod, gedifferentieerd aanbod voor inactieve leerlingen en zorgt voor de organisatie en toegankelijkheid van sport- en beweegaanbod in de buurt.

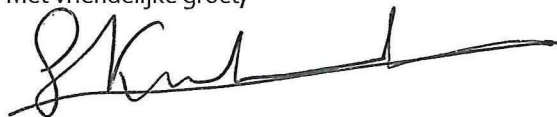
Het is de vraag of de gemeente zich moet mengen in het verplichten van uitbreiding van het bewegingsonderwijs; welke bovendien verder gaat dan de landelijke afspraken over

bewegingsonderwijs. In het bestuursakkoord PO is namelijk vastgelegd dat elke basisschool er naar streeft om minimaal twee lesuren bewegingsonderwijs voor alle groepen, óók de groepen 1 en 2, te geven door een bevoegde vakleerkracht. De gemeente Amsterdam ondersteunt scholen hierbij door middel van een financiële bijdrage middels de VLOA.

Tenslotte: op dit moment wordt door het Rijk gewerkt aan revisie van de kerndoelen voor het basisonderwijs om tot een toekomst gericht curriculum te komen. Het ligt daarom niet voor de hand om voor die tijd aan te dringen op aanpassing van het curriculum.

Ik hoop dat ik u hiermee voldoende heb geïnformeerd en dat de motie als afgehandeld kan worden beschouwd.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'S. Kukenheim', with a long horizontal stroke extending to the right.

Simone Kukenheim
Wethouder